

**Kilyéni Ferencz Józsefné
szül. Kissolymosi Gyergyai Anna.
(1839—1931.)**

Néhai nagy püspökünk özvegye 1931. november 15-én, élete 92-ik, özvegyése 4-ik évében az Úrban csendesen elhunyt. Temetése az unitárius templomból, Kolozsvár város magyarságának nagy részvéte mellett folyt le. A temetési szertartást *Dr. Boros György* püspök végezte, ki a nagy halott koporsója mellett ezeket mondotta:

Isten, életnek és halálnak egyedüli hatalmas Ura, e gyászos óra fájdalmas érzéseitől áthatva, Hozzád emeljük szívünket, szavunkat és könyörögve kérünk, légy velünk atyai segedelmeddel, hogy a mi végső tisztességtételünk méltó legyen a Te kegyes és buzgó szolgálóleányodhoz, a mi főpásztorné nagyasszonyunkhoz, kinek gyászravatala körül egybegyűltünk. Ámen.

*

„Áldjad én lelkem az Urat

És el ne feledkezzél sok jótéteményéről“,

mert nagy és kegyes dolgot cselekedett az Úr, a mi Istenünk, a mi drága halottunkkal, akit megáldott gyönyörűséges, szép, hosszú élettel, életében boldog megelégedéssel és népes, nagy családja há szeretetével.

És most emelkedj gyors szárnyadra Emlékezet és szállj, szállj vissza oda, hol egy zsenge, szép leány szive remegve reszket, mert az ő választottja túl bérceken, hegyeken, országokon, vizeken, az idegen világok háborgó örvényei között járva, talán el fog veszni, vissza sem tér soha. A féltő aggodalom megmentette a deli ifjút és az egymásra talált két szív, megkezdte azt a földi pályát, amely homlokukra tűzte a házaseslet ezüst-, arany- és gyémántkoszoruját.

Milyen hosszú, milyen változatos és mégis milyen boldog életpálya, mert a hűséges szeretet értékes gyümölcsei: a gyermekek gyönyörű családi kört varázsolnak belé. Milyen igazságos és szép megosztás kettőjük között: 3 fiú, 3 leány. És a családdal együtt nő a gond, de fokozódik a boldogság, mert mindenike ép, szép és ígéretes. Gyergyai Anna egy nagy városban a legboldogabb anya, mert míg ő szép gyermekekkel, férje szünetlenül fokozódó dicsóséggel ékesíti a család nevét. Ha betekinttetek a papi házba, egy élénk gyereksereg fogadott. Ha megjelentek itt, e templomban, fenn a pásztor Isten házát, lenn a család a gyülekezetet ékesíti egy emberi élet számára kimért, hosszú életen át.

Ha volt okunk bámulva gyönyörködni Ferencz József életében, annál inkább élteparájában, mert az ő gondja, az ő türelmes kitarása és féltő szeretete életerőt vitt a féltve őrizett főpásztorba.

Ez a megosztott, kettős élet vált valóra az emberi kor legvégső határáig. És nyomon kísérő jutalma a boldogság, mert ők így imádkoztak: „Szegénységet, avagy gazdagságot ne adj nekem, Uram, hanem táplálj engem hozzám illő eledellel“.

Hisz voltak nem szeretem napok, gyásszal borított esztendők, mert Isten meglátogatja, akit szeret. Mégis a mi drága halottunk mindig vallásos, keresztény türelemmel viselt minden próbatételt, mert tudta, hogy ha Isten sujtól meg is vigasztal!

Mennyi bölcsesség, mennyi jóság, mennyi szeretet egy nőben, ha anya és papné!

Lám, ha szárnyra kél a gyereksereg, ő kimegy és keresi az árvát, az özvegyet, a szegényt, mert életéhez tartozik az adakozás, a jóság, mert neki mindig szeretni kell.

A mi nagy halottunk sok szépet, sok jót tett, sok csapást elviselt és megbocsátott, csak egyet nem tudott elviselni: az utolsót, a legnagyobbat, a hitestárstól, az ő Józsijától való elválást. Ha igaz, hogy a hosszú házasság két testben egy lelket teremt, a mi halottunk életében ennél is több történt, mintha teste is, élete is egygyé olvadt volna az Övével!

Ama szomorú február 19. óta Gyergyai Anna már többé nem volt köztünk, földiek között, hanem Vele, kit mindig oly határtalan hűséggel szeretett.

Ime, elkövetkezett, mire olyannyira vágyott. A szem lezárult, a szív elnémult, a lélek elszállt s bizonytalán már rátalált arra, ki ott túl reá várt.

Jöjjetek hát gyermekei, unokák, dédunokák s ti rokonok, barátok és egész gyülekezet, mondjunk hálaimát érette a mi Istenünknek :

Szerető, jó és boldog Isten, aki jobb kezedben tartod az ember élete fonálát, aki intézed e világ folyását: előtted alázattal, hálaadással és gyermeki tisztelettel hajtjuk meg szívünket és térdünket, mert nagy és csodálatos dolgot végeztél egy család életében. Ki tudná kibeszélni mindazt a szépet és jót, ami a Te atyai akaratod szerint, ebben a mi főpásztori családuknban az életnek oly hosszú során végig valóra vált.

Mi e pillanatban azért kívánunk hálát mondani nagy nevednek, hogy e mi szeretett és tisztelt nagyasszonyunknak adtál anyai szívet, női hűséget, emberbaráti jóságot és benned bizó kegyeséget.

Sirnunk kellene, mert ime bucsuzunk, árván, elhagyottan maradunk, de nem, óh ne nyiljon panaszra az ajak, midőn csak hálaadás és köszönet méltó azért az életért, mely immár a 92-ik esztendőben e földi téreken örökre bezárult.

Köszönjük neked Égi Hatalom a hűséges, a mintaszerű, a nagyszívű hitestársat. Köszönjük neked a mindig türelmes, mindig jó édesanyát. Köszönjük neked azt a nőt, azt a püspöknét, aki csak szeretni tudott, akit csak szeretni, csak tisztelni és becsülni lehetett. Köszönjük azt az édesanyát, aki nekünk, mellette maradtott gyermekeinek, megengedte azt a boldogságot, hogy élete utolsó leheletéig hűséggel, kitartással, panasztalan ajakkal gondozhattuk, ápolhattuk. Jól esett lelkünknek, hogy az anyai szeretetet gyermeki szívünk odaadó hűségével viszonyozhattuk. Oh be boldogok voltunk, hogy anyai nagy szeretetét végül meghálálhattuk.

Nyugodt szívvel, a Te isteni akaratod előtt meghajolva, im elbocsájtjuk hosszú útjára, örök nyugovóra. Mi, gyermekei, unokái és dédunokái, egy szívvel, egy hálás szeretettel fogjuk ápolni drága emlékéit és ha sorsunk távol tart, szívünk virágait fogjuk küldeni kedves sirja, közös drága sirjok fölé.

Istenünk, Te ajándékoztad meg az ő jó szívével ezt a szegény világot, kérünk, adj egy vigasztugárt szívünkbe, hogy Te atyai jószággal pótolni fogod a mi veszteségünket az ő emlékének jótékonyan ható köztünkmaradásával.

Vajha mindnyájan megtanulnók az ő élete példájából, hogy igaz boldogság csak a földi családuban és mennyei üdvösségben

található a földi ember számára. Vajha szívünk táblájára véshetnők emlékeztetőül, hogy a hit boldogító ajándéka, legfélétebb kincse földi életünknek.

Mindazért a drága kincsért, ami kedves halottunk életében nekünk ajándékképen adatott:

„Áldjad én lelkem az Urat
És el ne feledkezzél sok jótéteményéről.“

Ámen.

A sirnál.

„Boldogok a halottak, kik az Úrban halnak meg.“ Boldognak hiszünk Tégedet, nagy halottunk, mert az Úr színe előtt jártál egész életedben és végül elnyerted az életnek koronáját, a hosszú életet, a megelégedést, mely csak a kegyeseknek igaz osztályrésze. Boldognak mondunk azért, mert eljutottál ide, ahol a te jó férjed várt Reád, hogy itt, a csendes sirban, együtt folytassátok az örök életet, amely a kegyeseknek jutalmul ígértetett. Ezek a reménységet zöldelő, magas fák biztatólag intenek felénk, hogy amit az Úr adott, azt ő visszafogadja és az ember lelke a tökéletesség honába vissza száll az égi Atyához.

Mi, földi halandók, a mi gyarló eszközeinkkel biztosítani igyekeztünk számotokra azt, amit a szeretet, a tisztelet, a hála és a kegyelet elvárhatott tőlünk. Ez a szilárd kő-oszlop, melyen a főpásztor neve aranybetűben tündökölt, az idők végeztéig jele lesz annak is, hogy Ti nemcsak az életben, hanem a halál után is egyek lenni kívántatok. Ez a kő, az ő természetes eredetiségében, legyen jele a mi változatlan szeretetünknek és kegyeletünknek.

Szeretetünk és tiszteletünk virágszájai díszíteni fogják e sirhantot. Mi kérjük az égi Atyát, a minden hatalom Istenét, óvja meg e szent helyet az emberek gonoszságától és adjon a Ti poraitoknak örök nyugalmat.

Isten veled! Isten velünk!

Ámen.

Dr. Boros György,
püspök.

Brassai, az unitárius.

Brassai sokfelé ágazó tevékenysége közben talált magának alkalmat arra is, hogy a vallás kérdéseivel foglalkozzék. És ez nála egészen természetes is. Papi családból született. Első tanítója a kulturális előhaladás minden mozzanatára nagyon figyelmes édes atyja, aki jövedelmét és vagyoni viszonyait messze meghaladó mértékben áldoz régi, ritka és legújabb könyvekre. Az a szellemi környezet, melytől lelke első indításait kapta, nagyon alkalmas volt ilyen kérdések iránt való érdeklődése felkeltésére. Tanársága idejéből nincs rá adatunk, hogy vallástannal behatóbban foglalkozott, azt tanított volna. De az a tanári kar, melybe belekerült, melynek körében napi foglalkozása lefolyt, mindennapi beszédtemaként kezelte a vallás kérdéseit s lehetetlen lett volna, ha akart volna is, e hatások alól szabadulni. Különben is egy felekezeti iskola tanári szobája nem az a hely, felvilágosodott, gondolkodó emberek köre nem az a társaság, melyben a vallási világnézet kérdései ne volnának a napi megbeszélések tárgyai. Később, mint iskolai felügyelő-gondnoknak s a Dávid Ferenc-Egyesület elnökének nagyon sokszor nyílt alkalma, hogy a hit és vallás kérdéseiben nézeteit és meggyőződését kifejtse.

Farkas Lajos, a római jog nagyhirű egyetemi tanára, Brassai egyik legőszintebben tisztelő híve, a temetői emlékszobra átadása alkalmával azt mondta Brassairól, hogy hitét mindég egyformán bensőségesnek és őszintének találta anélkül, hogy az övét bántotta volna.

Brassai ismételten nyilatkozik unitárius voltáról, még pedig a büszkeség érzelmével. Mikor a buddhizmus tanításait ismerteti a Keresztény Magvető olvasóival, szembeállítva magát egyfelől más f.lekezetek híveivel, másfelől filozófiai irányok követőivel, önérzettel mondja, hogy mint unitárius legkevesebb előítélettel s legelfogulatlanabbul szólhat hozzá, mert nem fogja saját felekezete taní-